

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОВЛЕННЄВИХ СИТУАЦІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ГІМНАЗІЇ

Горошкін Ігор,
кандидат педагогічних наук
Інститут педагогіки НАПН України

У процесі навчання іноземних мов перед учителями стоїть завдання – навчити здобувачів освіти застосовувати іноземну мову в різноманітних комунікативних ситуаціях, що почасти передбачають спілкування з елементами спонтанного висловлення. Практика переконує, що на уроках іноземної мови учні працюють здебільшого з готовими мовними одиницями різних рівнів, що не забезпечує формування в них умінь самостійно програмувати ефективне мовне спілкування.

Засвоєння слів, окремих фраз, ідіом, оволодіння фонетичним рівнем іноземної мови є міцним підґрунтям комунікативної діяльності, проте не може забезпечити повноцінного застосування іноземної мови, оскільки реальні життєві ситуації не передбачають повторення реплік, складання діалогів за зразком, уставляння в текст пропущених слів тощо.

Це зумовлює застосування в освітньому процесі мовленнєвих ситуацій, що наближають змодельовані на уроках штучні умови до життєвих. На уроках іноземної мови вчителі зазвичай моделюють практичні мовленнєві ситуації, що дозволяють учням гімназії впевненіше відчувати себе в повсякденному іншомовному спілкуванні.

До особливостей використання мовленнєвих ситуацій у гімназії відносимо відповідність їх віковим особливостям учнів; спрямованість на розвиток освітнього досвіду учнів, їхніх особистісних якостей; орієнтування на розвиток предметної та ключових компетентностей; наявність умов, спонук до мовленнєвої діяльності,

У процесі добору завдань для уроків іноземної мови важливо дотримуватися таких вимог: орієнтація завдання на розвиток мотивації, пізнавальної активності здобувачів освіти; потенціал завдання для формування в учнів уявлення про себе як про людину з великими можливостями для розвитку, а також для формування вмінь навчатися в нових умовах, працювати в команді, об'єктивно оцінювати власні результати й уміти порівнювати їх з результатами інших; досягати успіху й адекватно реагувати на успіхи та невдачі інших, контролювати й регулювати емоції; розвивати відповідальність і самостійність учнів, почуття емпатії.

Практика засвідчує, що в процесі планування мовленнєвих ситуацій доцільно враховувати й такі позамовні складники: ситуація спілкування (офіційна, неофіційна); адресат (кількість співрозмовників, тип їхніх відносин); мета спілкування (спілкування, повідомлення, вплив).

Психологи зазначають, що підвищенню мотивації до навчання іноземних мов сприяє створення неформальної обстановки, надання можливості задоволення потреб у самореалізації, самовизначення, що є надзвичайно важливими для учнів. У цьому контексті особливої значущості набуває застосування мовленнєвих ситуацій у формі гри, адже саме гра значною мірою впливає на формування й розвиток особистості.

Різні аспекти теорії ігрової діяльності розробляли філософи - Х.-Г. Гадамер, Й. Гейзінга, Г. Спенсер, М. Хайдеггер, Ф. Шіллер та ін., педагоги й психологи – Б. Ананьєв, Е. Берн, П. Блонський, А. Вербицький, Л. Виготський, Л. Вишнякова, С. Габрусевич, К. Гроос, Д. Ельконін, О. Запорожець, І. Коротяєва, І. Куліш, О. Леонтьєв, Ж. Піаже, С. Рубінштейн, Г. Селевко, А. Соловйова та ін., що дозволило визначити комунікативно-розвивальний потенціал дидактичної гри на уроках іноземних мов.

Так, під час вивчення теми «Харчування» (національні страви) учням запропонували таке ситуаційне завдання: клас було поділено на групи, кожній із яких учитель дав картки із зображенням на них різноманітних продуктів харчування. Завдання для групи – «приготувати» із цих продуктів страву, запропонувати їй назву, розказати про страву всім учням класу. Таке ситуаційне завдання допомогло п'ятикласникам збагатити словниковий запас новими словами, застосувати їх у процесі монологічного мовлення, виявити творчість.

Виконання означеного завдання сприяло формуванню в учнів комплексу вмінь: розповідати, характеризувати предмети, пропонувати, приймати або відхиляти пропозицію; аргументувати власний вибір; узагальнювати й систематизувати інформацію згідно з умовами завдання; наводити аргументи для підтвердження власної думки

Узагальнення різних підходів (М. Букатов, Л. Вишнякова, Х.-Г. Гадамер, Й. Гейзінга, Д. Ельконін, О. Запорожець та ін.) до трактування понять «гра», «дидактична гра» дало підстави для їх розуміння як виду активної діяльності, у процесі якої відбувається оволодіння соціальними функціями, та іноземною мовою як засобом міжкультурної комунікації. Зауважимо, що дидактичну гру з навчанням об'єднує однаковий спосіб дії, який використовує учень, наприклад, класифікацію, порівняння, аналіз тощо.

Порівняно з іншими формами й методами навчання дидактична гра має такі переваги: забезпечення ефективності в засвоєнні знань і вмінь, практичного досвіду продуктивної взаємодії; розвитку навчально-творчої діяльності (планування, рефлексія, контроль, самоконтроль), що своєю чергою є підґрунтям для формування предметної і ключових компетентностей здобувачів освіти.